

6. Хмельницький обласний центр зайнятості. Офіційний сайт. URL: <https://khm.dcz.gov.ua>.

УДК 331.5

Швець П.А.

провідний науковий співробітник, к.е.н., с.н.с.,
Інститут демографії та соціальних досліджень
ім. М.В. Птухи НАН України

РИНОК ПРАЦІ В УКРАЇНІ: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Війна в Україні спричинила масштабний шок не тільки в економіці, але й на ринку праці. На жаль детальний аналіз сучасного стану розвитку вітчизняного ринку праці ускладнюється проблематичністю отримання достовірної статистичної інформації (офіційна державна статистика наразі майже відсутня, а різні соціологічні опитування — дуже фрагментарні). Останні дані, які оприлюднила Держслужба статистики, свідчать про те, що на початок 2022 року офіційний статус безробітного мали 1,8 українців (10,6% працездатного населення від 15 до 70 років) [1]. Однак і без статистичних даних зрозуміло, що через значний вплив працездатного населення (зокрема, до лав Збройних сил України, сил територіальної оборони, волонтерських організацій та значної міграції населення за кордон), що спричинило складну ситуацію у сфері зайнятості країни, а це потребує виважених державних рішень щодо максимально раціонального використання робочої сили та забезпечення сприятливого рівня адаптивності працездатного населення до змін на ринку праці.

В країні у перший місяць робота більшості підприємств і організацій була призупинена, але після первинної адаптації до шоків вже зараз триває поновлення економічної діяльності там де це можливо. Так, за даними дослідження групи Рейтинг спостерігається поступове зростання кількості українців, які повертаються до роботи. Наразі серед тих, хто мав роботу до війни, продовжують працювати 59% (у березні таких було 46%). Зокрема, зросла кількість тих, хто працює у звичному режимі (з 23 до 32%), чверть працюють частково або віддалено, а 3% — почали працювати на новій роботі. Найбільше тих, хто зараз працює, серед мешканців західних та центральних областей (біля 60%). Серед мешканців півдня працюють 52%, сходу — близько 40%. Поступове відновлення

зайнятості спостерігається у центрі, на півдні та сході. Натомість на заході з початку квітня ситуація стабілізувалася [2].

Наразі негативні наслідки кризи на ринку праці відчують більше працівники, ніж роботодавці. Приватні компанії оптимізують витрати, скорочують заробітні плати і бонуси або взагалі звільняють співробітників. Так, дослідження grc.ua показало [3], що з початком війни 78% компаній здійснили непопулярні заходи стосовно своїх співробітників. Чверті опитаних не виплатили заробітну плату, звільнили або скоротили працівників у 16,5% компаній, 10% відправили у відпустку за власним коштом. Чверть опитаних, якщо й працює, то отримує неповну виплату заробітної плати. Також більшості респондентам, за їх словами, скоротили заробітну плату більше ніж на 30%.

Якщо аналізувати базу даних відкритих вакансій та резюме, то спостерігається критичне зниження кількості резюме в перші тижні війни. Найбільше зменшення відбулося у Київській області та в Києві, у Дніпропетровській області, Сумській, Запорізькій та Харківській областях. Працевдатне населення, яке залишилось на місцях та позбулося роботи, а також ті, хто переїхав у інші регіони країни, тільки починають шукати нову роботу. При цьому пошук відбувається часто не за спеціальністю, а відповідно до пропозицій роботи на місцях. Кількість пропозицій роботи теж зменшилася, проте вже з квітня 2022 року тижня активність роботодавців починає поступово зростати. Роботи зараз набагато менше, ніж у довоєнні часи, але вона є. Найменше з усіх галузей постраждали від військової кризи ІТ-сфера, сільськогосподарське виробництво та харчова промисловість, сфера продажів, транспорт та логістика. Загострився попит на медичних працівників та фармацевтів, які були одними з найзатребуваніших фахівців і до початку війни.

Окремим питанням зараз є і працевлаштування внутрішньо переміщених осіб. За даними ООН це понад 7 млн. осіб нашої країни. Мінсоцполітики України на сьогодні у Єдиній інформаційній базі даних про внутрішньо переміщених осіб є інформація тільки про 3,4 млн. осіб, з них понад 2 млн. — це люди, які вимушено перемістились після впровадження воєнного стану [4]. Складність у тому, що міграційна хвиля прямує з регіонів, найблагополучніших стосовно зарплат та наявності робочих місць, до областей, де ці показники менш привабливі. Виняток становлять Дніпропетровська область, а також Вінниця, де велика кількість приїжджих корелюється з відносно активним, навіть у воєнний час, ринком праці. Але західний регіон (за винятком м. Львів) традиційно й у мирний час не бив рекорди щодо можливості працевлаштуватися.

Складність у заповненні наявних вакансій на тлі відсутності робочих місць для тимчасово переміщених осіб має кілька причин. По-перше, люди, які рятують свої життя, дуже зрідка усвідомлено обирають напрямок для міграції та/або керуються при цьому міркуваннями подальшого працевлаштування. По-друге, регіональна влада, а ще менше того — центральна, не мають виразної статистики про професійну структуру людей, які прибувають до них, та, відповідно, кого вони можуть працевлаштувати. Хоча потрібно зазначити, частина органів місцевого самоврядування досягла у цьому напрямі значних успіхів, проводячи анкетування тих, хто приїхав, і вносячи дані про переселенців та їхній професійний профіль до єдиної бази. Проте далеко не всі внутрішньо переміщені особи офіційно реєструються у своєму тимчасовому місці проживання і таким чином залишаються «невидимими». Крім того, кількість та склад переселенців не статичні: обсяг і географія міграції змінюється залежно від поширення бойових дій.

Для підвищення рівня зайнятості у воєнний час і період економічного відновлення країни дуже важливим є забезпечення мобільності робочої сили: це сприятиме зміцненню її адаптивності, підвищенню конкурентоспроможності, а також ефективності використання. Трудова мобільність, що визначає якісну характеристику робочої сили, її потенційну здатність до зміни функцій у виробництві матеріальних і нематеріальних благ, готовність до професійно-кваліфікаційного зростання, освоєння нових професій, адаптування в динамічних виробничих умовах, має забезпечити успішне функціонування підприємств, розташованих поза зоною бойових дій та переміщених із небезпечних територій [5]. Пріоритетом державної політики при цьому повинне бути формування нової моделі професійної освіти і навчання, здатної адекватно реагувати на виклики у сфері зайнятості та забезпечити професійно-кваліфікаційний баланс на ринку праці. Основними завданнями є:

- формування чітко відпрацьованої системи державного замовлення на підготовку кадрів, побудованої на основі реального моніторингу та прогнозування ринку праці України;
- удосконалення інформаційного забезпечення (формування баз даних державних реєстрів та створення інфраструктури й механізмів кваліфікованого доступу до її використання, розвиток інформаційно-аналітичних систем обстеження суб'єктів ринку праці, створення на основі стандартизації принципів збору інформації єдиної бази даних (інформаційної платформи) Державної служби зайнятості та інтернет-порталів із пошуку роботи щодо наявних вакантних посад і резюме на ринку праці);

- стимулювання участі ширшого кола роботодавців у процедурі розробки професійних стандартів задля пришвидшення процесу максимального охоплення ними усіх сфер професійної діяльності;
- упровадження нових механізмів формування навчальних програм і планів у відповідності до розроблених професійних стандартів, поширення практики сертифікації навчальних програм роботодавцями, включення роботодавців до складу атестаційних рад, які проводять акредитацію та ліцензування освітніх програм.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Зайнятість та безробіття населення у IV кварталі 2021 року. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/express/expr2022/03/28.pdf>
2. Дев'яте загальнонаціональне опитування: соціально-економічні проблеми під час війни (26 квітня) URL: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/devyatyu_obschenacionalnyu_opros_socialno-ekonomicheskie_problemy_vo_vremya_voynu_26_aprelya_2022.html
3. Вплив війни на український бізнес URL: <https://grc.ua/article/30173>
4. Понад 2 мільйонів людей зареєструвались як внутрішньо переміщені особи після впровадження воєнного стану. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ponad-2-miljoniv-lyudej-zareyestruvalis-yak-vnutrishno-peremishcheni-osobi-pislya-vprovadzhennya-voennogo-stanu>
5. Ринок праці України в умовах воєнного стану: деякі аналітичні оцінки. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-04/oglyad_rinokpraci_0.pdf

УДК 331.52(477):[33.05:342.78]

Шовкун І.А.

провідна наукова співробітниця, ДУ «Інститут економіки та прогнозування Національної академії наук України»

СТРУКТУРА ЗАЙНЯТОСТІ В УКРАЇНІ: ЗМІНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Розв'язана росією війна проти України ведеться з досі небаченою жорстокістю. Агресор винищує український народ, руйнує міста і села.

Економіка України зазнає надзвичайних втрат. Від початку війни понад 86% підприємств вимушені були скоротити або й повністю припинити діяльність [1] через руйнування виробничих